

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЗ «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»
ІСТОРИКО-ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ І
МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН**

**ЛІНГВІСТИКА Й ЛІНГВОДИДАКТИКА: ЗДОБУТКИ І
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

06–07 грудня 2024 року

**МАТЕРІАЛИ
ЮВІЛЕЙНОЇ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ
МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ**

Одеса – 2024

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЗ «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»
ІСТОРИКО-ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ І
МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН**

**ЛІНГВІСТИКА Й ЛІНГВОДИДАКТИКА: ЗДОБУТКИ І
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

06–07 грудня 2024 року

**МАТЕРІАЛИ
ЮВІЛЕЙНОЇ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ**

Одеса – 2024

УДК 801.8 + 811
ББК 81.2(4Укр)я5
Є27

Друк за ухвалою вченої ради ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол № 7 від 26.12.2024 року)

Редакційна колегія:

Євтушина Т. О. – к.філол.н., доц., доцент кафедри української філології і методики
навчання фахових дисциплін – технічний секретар;

Прокопенко Л. І. – к.пед.н., доц., завідувач кафедри української філології і методики
навчання фахових дисциплін – відповідальний редактор;

Босак Н. Ф. – к.пед.н., доц., доцент кафедри української філології і методики
навчання фахових дисциплін;

Горіна Ж. Д. – к.пед.н., доц., доцент кафедри української філології і методики
навчання фахових дисциплін.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Марчук Л. М. – д.філол.н., проф., завідувач кафедри журналістики Кам'янець-
Подільського національного університету імені Івана Огієнка;

Нагорна Н. В. – к.пед.н., доцент кафедри педагогічної освіти та соціальної
реабілітації Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Є27 Лінгвістика й лінгводидактика: здобутки і перспективи розвитку: матеріали
Ювілейної Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих науковців (м. Одеса,
06-07 грудня 2024 р.) [Електронне видання]: зб. тез доп. / редкол. Т. О. Євтушина,
Л.І.Прокопенко, Ж.Д.Горіна, Н.Ф.Босак. Одеса: ДЗ «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», 2024. 187 с.

У збірнику вміщено доповіді учасників Ювілейної Всеукраїнської науково-
практичної конференції молодих науковців «Лінгвістика й лінгводидактика: здобутки і
перспективи розвитку» (м. Одеса, 06-07 грудня 2024 р.). Матеріали збірника можуть бути
корисними для широкої філологічної аудиторії.

*За зміст тез, достовірність цитувань та оригінальність викладення матеріалу
відповідальність несуть автори*

© ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського», 2024
© Автори статей, 2024

<i>Кириленко Анна</i> Інклюзивна освіта у ЗВО: сучасний стан і перспективи	51
<i>Климова Катерина</i> Прикладні аспекти вивчення стилістики на заняттях з ділової української мови (для нефілологічних спеціальностей ЗВО)	56
<i>Когуч Діана</i> Особливості функціонування метафори в медичній термінології	59
<i>Колотіліна Світлана</i> Творчі методи навчання фразеології на уроках української мови в ЗЗСО	64
<i>Крупеньова Тетяна</i> Онімний простір роману Дари Корній «Зворотний бік світів»: функційний аспект	68
<i>Крупеньова Тетяна, Поповкіна Катерина</i> Особливості формування культурної компетентності учнів на уроках української мови	74
<i>Крупеньова Тетяна, Якущенко Анна</i> Формування критичного мислення за допомогою інтерактивних методів навчання при вивченні дієслова	78
<i>Кучерява Оксана</i> Розвиток емоційного інтелекту під час викладання дисциплін мовно-літературної освітньої галузі	86
<i>Лифар Катерина, Попова Олена</i> Вправи та завдання для розвитку аудіювання на матеріалі шкільного підручника	89
<i>Любінець Анастасія</i> Росіянізми в медичній термінології: шляхи вирішення проблем	95
<i>Маценко Олеся</i> Роль розмовно-просторічної лексики в медичній мові: професійний підхід чи порушення мовних норм	99

Світлана Колотіліна,
здобувач другого (магістерського) рівня
вищої освіти 2 року навчання
історико-філологічного факультету
Державного закладу «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
Науковий керівник: к.пед.н., доц. О. А. Кучерява

ТВОРЧІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ФРАЗЕОЛОГІЇ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ЗЗСО

Анотація: У статті проаналізовано сучасні методи навчання фразеології на уроках української мови в ЗЗСО, зокрема проілюстровано творчі методи, спрямовані на збагачення й активізацію словникового запасу учнів фразеологічними одиницями, формування ключових компетентностей засобами фразеології.

Ключові слова: методи навчання фразеології, творчі методи, урок української мови.

Abstract: The article is devoted to the problem of using modern approaches to studying phraseology in Ukrainian language lessons in general secondary education institutions. A concise characterization of creative methods aimed at enriching and activating students' vocabulary with idioms, as well as developing key competence through phraseology, is provided.

Keywords: modern approaches to studying phraseology, creative methods, Ukrainian language lesson.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. В умовах впровадження освітньої реформи «Нова українська школа» актуальним постає питання формування в учнів ключових компетентностей. На уроках обов'язково потрібно приділяти увагу розвитку творчих здібностей учнів, тому що креативність є однією з основних компетентностей, яка необхідна для успішної самореалізації в обставинах швидкозмінного життя.

У центрі започаткованого дослідження – уроки української мови, які повинні забезпечувати не лише засвоєння теоретичних знань, але й розвиток мовленнєвих умінь і навичок. Зокрема вивчення фразеологічних одиниць збагачує мовлення учнів, робить його більш виразним та емоційним. Крім того, фразеологія як дзеркало, в якому відбилися культурні й історичні особливості народу, його ментальність та світогляд. Систематична робота з фразеологічним матеріалом на уроках мови також є ефективним засобом розвитку ключових компетентностей учнів. Однак викладання фразеології традиційними методами не завжди приносить бажані результати. Тому актуальним і перспективним напрямом роботи є використання творчих методів на уроках української мови.

Творчий метод розглядають як інноваційну стратегію, що поєднує використання на уроках інтерактивних технологій, креативних завдань, проєктної діяльності, які дозволяють активно залучати учнів у навчальний процес, розвивати критичні й аналітичні здібності.

Аналіз наукових досліджень, у яких розглянуто порушену проблему. Досліджуючи різні аспекти вивчення української мови, науковці не залишили поза увагою фразеологізми. Питанню збагачення мовлення учнів українською фразеологією присвячено праці як мовознавців, так і методистів (О. Біляєв, О. Бистрова, Н. Голуб, Л. Мацько, М. Пентилук, Л.Прокопенко, І. Олійник, Г. Удовиченко, М. Стельмахович, В. Ужченко та ін.).

Використання творчих методів під час вивчення фразеології розкрито в роботах Г. Півторака, О. Авраменка, Л. Масенко, Н. Клименко, О. Пономаренко, Т. Ситник та інших. Їхні праці та дослідження можуть бути корисними для викладачів, які прагнуть урізноманітнити навчальний процес та зробити його більш ефективним.

Мета статті – розкрити та проілюструвати методику використання творчого методу під час вивчення фразеології на уроках української мови в ЗЗСО.

Викладення основного матеріалу. У фразеологічних одиницях відбито традиції народу, його побут, історію та географічне положення, культурні надбання. Саме в них закладено погляди народу, його культурний і мовний досвід. Тому виникає потреба вдосконалення мовної освіти й теоретико-методичних засад вивчення фразеології на уроках української мови в закладах загальної середньої освіти. «Знання лексики та фразеології рідної мови утворює основу лексичної роботи, що передбачає розширення словникового запасу учнів, збагачує їхнє мовлення, дозволяє формувати й удосконалювати мовленнєві вміння та навички» [5, 74].

Водночас основна мета сучасної школи – виявити творчі здібності дитини й дати їм підґрунтя для подальшого розвитку. І в цьому допоможе використання творчих вправ на уроках мови.

Творча вправа – це «вправа, виконання якої вимагає нових способів її розв’язання або своєрідне використання вже існуючих, що зумовлює виникнення нових знань. Мають творчий характер і впливають на розвиток комунікативної компетенції особистісно зорієнтовані та ділові ігри, мозковий штурм, створення проєктів, аналіз конкретних ситуацій (кейс-стаді) та інші» [2, 6].

Результативність роботи з фразеологізмами насамперед залежать від раціонального використання активних форм організації навчальної діяльності учнів, ефективних методів навчання мови за способом взаємодії вчителя та учнів, прийомів роботи з фразеологічним матеріалом з урахуванням дій, обов’язкових для формування мовленнєвих здібностей [1].

Отже, для кращого засвоєння фразеологічного матеріалу важливо поєднувати декілька методів: традиційне пояснення вчителя, творчі вправи й інтерактивні завдання. Проілюструємо приклади творчих вправ.

Мозковий штурм. Це ефективна творча вправа, яка допомагає активізувати уяву учнів, розвивати їх асоціативні й аналітичні здібності, креативність і критичність мислення. Мозковий штурм на тему «Якби фразеологізми ожили...» дозволить учням краще зрозуміти переносне значення фразеологізмів, сприятиме розвитку творчої уяви й навичок сторителінгу (мистецтву складання історій); цікаво й весело провести урок, залучивши до процесу навчання креативний потенціал кожного учасника.

Наприклад, фразеологізм «пекти раки».

Сюжет можливої історії.

Рак Червоний вирушає на пошуки магічної рослини, яка може допомогти побороти його сором'язливість. Під час подорожі зустрічає різних персонажів. Вони допомагають йому зрозуміти, що «пекти раки» - це не слабкість, а частина його унікальності. Рак нарешті усвідомив, що справжня сила в тому, що потрібно бути самим собою і не боятися проявляти свої емоції перед іншими.

Креативне письмо – це «письмо нетрадиційних жанрів, особливий тип твору, який вимагає нестандартного мислення, максимального використання творчості, фантазії. Найбільш поширеними формами креативного письма вважаються: есей, мемуари, літературна стилізація, новела, п'єси, вірші, пісні, реклама тощо» [7].

Завдання: напишіть есе за одним із прислів'їв. Поясніть значення прислів'я.

Скажи мені, хто твій друг

Всі ми знаємо прислів'я «Скажи мені, хто твій друг, і я скажу тобі, хто ти». Але не кожен із нас замислювався над його змістом. Ми маємо друзів. У когось їх більше, а у декого, можливо, лише один справжній друг. Але не від кількості друзів залежить наше життя, а від того, які вони. Друзі не лише поряд з нами в житті, вони також впливають на наші думки, поведінку, цінності. Ми здатні знаходити спільну мову з тими, хто поділяє наші погляди на життя, захоплення. Спілкуючись з ними, ми відчуваємо, що нас розуміють, розділяють наші погляди. І це робить дружбу міцною та щирою. Добрі друзі вчать нас бути підтримкою для інших, розвивають у нас чуйність.

У мене є такі друзі. Це Ярослав та Артем. Ми дружимо ще з дитячого садка. Але знайомі ще з народження, тому що живемо на одній вулиці. Наші мами виходили з нами на прогулянку. Зараз ми навчаємося у 5 класі. Завжди до школи і додому ходимо разом. У нас схожі захоплення. І ми готові прийти один одному на допомогу. Коли у Артема загинув на війні батько, ми підтримували його та допомагали в навчанні. Я впевнений у своїх друзях.

Отже, вибір друзів багато чого говорить про нас самих. Важливо оточувати себе людьми, з якими ми можемо розділити життєві радощі та труднощі (Гоцалюк Єгор, 5-А клас).

Навички креативного письма можна розвивати за допомогою **вільного письма** (freewriting) – «вільного записування думок упродовж фіксованого часу» [7]. Наприклад, пропонуємо учням такі завдання: а) за 3 хвилини записати на папері фразеологізми, у яких є назви частин людського тіла; б) за одним фразеологізмом

написати твір-мініатюру; в) придумати рекламний слоган, що містить фразеологізм; г) скласти твір-мініатюру із використанням фразеологізмів, у якому кожне речення починається з однакової букви.

Завдяки **методу «сторителінгу»** кожен може стати письменником і складати цікаві історії.

Під час вивчення фразеології можна запропонувати різні методи використання сторителінгу:

1. *Створити власні історії з використанням фразеологізмів:* учні складають короткі оповідання, використавши декілька фразеологізмів.
2. *Перетворення фразеологізмів на персонажів:* створюють історію про персонажа-фразеологізм з певними рисами.
3. *Ілюстрації до історій:* створити історію з фразеологізмами й намалювати до неї ілюстрацію.
4. *Інтерактивні ігри.*
5. *Ретроспективний сторителінг:* учні переказують відому казку чи історію, використовуючи фразеологізми.

Наприклад: *Перший день у школі*

Ось я вперше переступаю поріг школи, у мене душа в п'ятки пішла. Усі вчителі, батьки та діти були зайняті своїми справами, на мене навіть оком не повели. Я не знав, куди подітися. Але моя перша вчителька підійшла до мене, її обличчя освітила усмішка. Вона сказала, що все буде добре. Після її слів у мене гора з плечей спала, і я поступово вже не відчував себе, як не у своїй тарілці. Почав звикати до нового місця (Сухий Максим, 6-А клас).

«Метод шести капелюхів», або *«Капелюхи Едварда де Боно»* - це один із інструментів організації мислення. Використання цього методу на уроках української мови під час вивчення фразеології може значно покращити розуміння й засвоєння фразеологізмів та їхнього творчого використання в тексті [4]. До переваг цього методу належать і такі: учні аналізують фразеологізм не лише за його значенням, а й з точки зору емоцій, критичної та креативної сторін; вчаться працювати в команді.

Творчі методи навчання забезпечують самостійну активну роботу учнів та інтеграцію різних видів діяльності: малювання, створення проєктів, складання творчих робіт, рольові ігри тощо.

Наприклад, **скрайбінг** дозволяє візуалізувати фразеологічні звороти: створити ілюстрації, на яких зображено буквально та переносне значення фразеологізмів, скласти історію в малюнках (комікс чи коротку історію з фразеологізмами), візуальний конспект, скрайбінг-презентацію з кольоровими малюнками, схемами, анімаціями, словник фразеологізмів.

«Хмара слів» як один із засобів візуалізації звертається до креативного й асоціативного мислення. Учня можна запропонувати такі завдання: Створити хмару слів з різних фразеологізмів, які відносяться до певної теми. Наприклад, «праця», «успіх», «досвідченість», «сміливість», «здоров'я», «сім'я».

Проаналізувати слова, які ввійшли до хмари. Скласти із фразеологізмами речення. Або: Створити хмару слів до улюбленого фразеологізму, використовуючи слова-асоціації.

У роботі з фразеологічним матеріалом корисними будуть *творчі проєкти*: створення фразеологічного словника класу; фразеологічний квест; фразеологічний плакат або інфографіка; комікси або відеоролики до фразеологізмів тощо [6].

Висновки і перспективи подальших досліджень. У підсумку підкреслимо, що інноваційні підходи в поєднанні з традиційними прийомами й методами навчання утворюють ідеальну основу для вивчення фразеологічного матеріалу на уроках української мови, а використання творчих методів сприяє підвищенню рівня засвоєння учнями мовного матеріалу, активізації пізнавальної діяльності, підвищенню мотивації та зацікавленості навчальним предметом.

Література

1. Бабич Н. Д. Фразеологізми в мовленні учнів. *Українська мова та література в школі*. 1985. № 9. С. 43.
2. Бадюл Л.М., Цибух Л.М. Творчі вправи як засіб розвитку комунікативної компетенції студентів. *Наука і освіта*. 2015. №1. С. 6.
3. Боно де Едвард. Думати по-новому: використання латерального мислення (анг. New Think: The Use of Lateral Thinking, 1967). URL: ISBN 978-985-15-1013-5.
4. Долян О. О. Застосування методу «Шість капелюхів» на уроках української мови та літератури: презентація. URL: <https://vseosvita.ua/library/prezentatsiia-na-temu-zastosuvannia-metodu-shist-kapeliukhiv-na-urokakh-ukrainskoi-movy-ta-literatury-671690.html>.
5. Дубовик С. Г., Кучер І. С. Організаційно-методичні основи засвоєння фразеології на уроках української мови. *Молодий вчений*. 2022. № 9. С. 74. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-9-109-17>.
6. Зобенько Л. В. Метод проєктів – це сучасна, ефективна технологія навчання. URL: <https://genezum.org/library/metod-proektiv--ce-suchasna-efektyvna-tehnologiya-navchannya>
7. Троян І. Вчимо учнів писати небанальні твори та виробляти свій стиль: добірка цікавих методик креативного письма від «Національного проєкту: пишемо есе». 2024. URL: <https://nus.org.ua/articles/vchymo-uchniv-pysaty-nebanalni-tvory-ta-vyroblyaty-svij-styl-dobirka-tsikavykh-metodyk-kreatyvnoho-pysma-vid-natsionalnogo-proyektu-pyshemo-ese/>.

Тетяна Крупеньова,

кандидат філологічних наук, доцент
кафедри української філології і методики
навчання фахових дисциплін

Державного закладу «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

ОНІМНИЙ ПРОСТІР РОМАНУ ДАРИ КОРНІЙ «ЗВОРОТНИЙ БІК СВІТІВ»: ФУНКЦІЙНИЙ АСПЕКТ

Анотація: У статті досліджено онімний простір роману сучасної української письменниці Дари Корній «Зворотний бік світів». Проаналізовано топоніми, антропоніми та інші власні назви як важливі компоненти художнього світу твору. Окреслено роль онімів у формуванні символічного змісту роману, їхня функція в побудові містичного й фольклорного виміру наративу.

Ключові слова: оніми, онімний простір, антропоніми, топоніми, фольклор, міфологія.

Abstract: The article analyzes the onymic space of the novel by the modern Ukrainian writer Dara Korniy «The Other Side of the Worlds». Toponyms, anthroponyms and other proper names are analyzed

Наукове видання

**ЛІНГВІСТИКА Й ЛІНГВОДИДАКТИКА: ЗДОБУТКИ І
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

06-07 грудня 2024 року

**МАТЕРІАЛИ ЮВІЛЕЙНОЇ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ**

Збірник тез доповідей

Рецензенти:

Марчук Л. М. – д.філол.н., проф., завідувач кафедри журналістики Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка;

Нагорна Н. В. – к.пед.н., доцент кафедри педагогічної освіти та соціальної реабілітації Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Технічний секретар – Тетяна Євтушина

Формат 60х90/16.

УМ.-ДРУК. АРК. 6